

ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet

Esztétika BA, MA

a felvehető előadások és szemináriumok ismertetője irodalomjegyzékkel

Az előadások és szemináriumok végleges helyét és idejét a
Neptun tartalmazza

Az órákat online oktatásban kezdjük megtartani. A megadott
termekben csak attól kezdve tartunk órát, ha újra visszatérünk a
jelenléti oktatásra

2020/2021. 2. félév

ALAPKÉPZÉS

BBN-ESZ-101 Bacsó Béla: Bevezetés az esztétikába

K, 2ó Időpont: csütörtök 10:45-12:15 MUK 039

Arisztotelész: *Poétika* és értelmezései

Arisztotelész műveinek jelentőségét aligha kell külön kiemelni, azonban hogy műve milyen jelentősen meghatározta az európai *esztétikai gondolkodást*, aligha kell külön hangsúlyoznunk. Értelmezései között kiemelkedik az egzisztenciafilozófia és hermeneutika huszadik századi kezdete, ez talán kevésbé ismert. Itt mindenekelőtt Heidegger korai Arisztotelész olvasatai (*Rétorika, Nikomakhoszi etika stb.*) döntőek. (Heidegger Gesamtausgabe 18. kötet és 22. kötet).

Az olvasatok olyan felismerésekre vezettek, hogy maga az *aiszthezisz*, nem *receptív*, hanem “magában növekvő” jellege folytán állandóan képi és újraképi a *tudást*, s egyben változó viszonylatok közt engedi kimondani (*logosz*) az így felismertet. A modernkori esztétikai megértés legnagyobb problémáját éppen ez jelenti, *mit ismerünk fel így és nem másként* (Gadamer) és ez egyben minden esztétikai-hermeneutikai kérdés magva.

A *Poétika* bemutatását olyan művekhez kapcsolom, amelyek *után* Arisztotelész nem véletlenül fogott hozzá a poétikai elvek rögzítéséhez, Eric Voegelin joggal jegyezte meg *A polisz világa – mítosztól a filozófiához* című könyvében (*Order and History Vol. II. 1987.*), hogy *a tragédia fejlődése Aiszkhülosztól Euripidészig reprezentatív kifejezése Athén politikai hanyatlásának*. Vagy egy későbbi kiváló történész Ch. Meier (*A görög tragédia politikai művészete 1988.*) megállapítása szerint a görög néző a művekben éppen azt nyerte el, amire ennek a politikai kultúrának szüksége volt – *egy távolságot a mindennapoktól*. Ezért olyan görög tragédiákhoz is kapcsolódom, amelyek megmutatják a görög tragédia és a politikai/közös világ viszonyait. A félév során a kezdeti fogalmi tájékozódást Heidegger említett (és más) előadásából vesszük, mindenkor megnézve Arisztotelész adott művének szövegkontextusát, ugyanakkor olyan jelentős elméletirók műveit is használjuk a *Poétika* értelmezéséhez, mint K. von Fritz, Kommerell, Pohlenz, Schadewaldt, Ricoeur stb.

Vizsga: szóbeli beszámoló, az előadások és olvasott művek alapján.

Olvasni a vizsgára:

Arisztotelész – *Poétika* ford. Ritoók Zs. PannonKlett 1997.

Arisztotelész – *Nikomakhoszi Ethika* VI. könyv ford. Szabó M. Magyar Helikon 1971.

Arisztotelész – *Rétorika* II. könyv ford. Adamik T. Gondolat 1982.

S. Halliwell – Cselekmény és jellem, valamint R. Janko – A katharizistól az arisztotelészi középig in. *Helikon* 2002/1-2.

Aiszkhülosz – *Perzsák* in. Drámái Magyar Helikon 1971.

Szophoklész – *Antigoné* in. Drámái Európa kiadó 1979.

Euripidész – *Bakkhánsnők* Európa kiadó én.

Két dráma ismerete kötelező!

BBN-ESZ-201.04 Somlyó Bálint: Bevezetés a műelemzésbe: Barthes, Foucault, Blanchot

K, 2ó Időpont: hétfő 12.30-14.00 MUK 34

A kurzus célja alapvető szövegelemző készségek kifejlesztése. A félév során a 20. századi francia gondolkodás néhány meghatározó alakjának műértelmezéssel kapcsolatos szövegeiből válogatunk, középpontban a szerző és az írás kérdéseivel. Szemináriumi formában, a szövegértelmezésre koncentrálna, kettős értelemben is: a szövegeink is az értelmezés problémáiról szólnak majd, az órák pedig ezeknek az értelmezésről szóló szövegeknek az

értelmezéséről. Véglegesen az órán döntünk majd a szövegekről, de biztosan benne lesz Barthes-tól *A szöveg öröme* és *A szerző halála*, Foucault-tól a *Mi a szerző*, Blanchot-tól fejezetek *Az irodalmi térből*.

Jegyet szemináriumi dolgozattal lehet szerezni, aktív órai munka a jegyszerzés előfeltétele.

BBN-ESZ-201.07 Pintér Tibor: Zenészregények és -novellák értelmezése

Gy, 2ó Időpont: csütörtök 10:45-12:15 MUK 251.

A szemináriumon a zenész típus- és személyiségváltozatainak irodalmi ábrázolásait értelmezzük. A félév folyamán a kiválasztott műveket közösen vitatjuk meg. A műértelmezéseket előre vállalt referátumok indítják. Néhány ötlet: Mörike: Mozart prágai utazása, Hoffmann: elbeszélések a Kreislerianából, Gluck lovag, Don Juan, Tolsztoj: Kreutzer-szonáta, Cholnoky Viktor: Tartini ördöge, Delblanc: Heréltek, Carpentier: Barokk zene, Bernhard: A menthetetlen.

BBN-ESZ-202.01 Bartha Judit: Magyar nyelvű szakszövegolvasás - Humorelméletek

Gy, 2ó

Időpont: kedd 9:00-10:30 MUK 321.

BBN-ESZ-203 Somlyó Bálint: Idegen nyelvű szakszövegolvasás Gy, 2ó

Időpont: csütörtök 14:15-15:45 MUK 40.

BBN-ESZ-204 Károlyi Csaba: Kritikairás Gy, 2ó

Időpont: kedd 14:15-15:45 MUK 321

BBN-ESZ-205 Bartha Judit: Tudományos írás Gy, 2ó

Időpont: szerda 12:30-14:00 MUK 42.

BBN-ESZ-212.01 Bárány István: Művészetelmélet-történet 1.

Gy, 2ó

Időpont: hétfő 16:00-17:00 MUK 42

BBN-ESZ-212.01 Szécsényi Endre: Művészetelmélet-történet 1. Gy, 2ó

Időpont: péntek 16:00-17:30 ELTE-n kívüli helyszín

Platonikus művészetelméletek a 15–18. században

A kurzus az antik esztétikatörténet mellé rendelt szövegolvasó szeminárium. Amíg az előadás célja az antik esztétikai (irodalomkritikai-filozófiai) gondolkodás történetének rövid áttekintése, a szeminárium során általában a témához kapcsolódó forrásszövegeket vetünk alá alapos, kritikai elemzésnek. Az elemzendő szövegek esztétikai, irodalmi, és filozófiai jellegűek. Ezen a szemináriumon nem ókori, hanem 15-18. századi szerzőktől fogunk olvasni, olyanoktól, akik elsősorban platonikus eszméket gondoltak tovább és alkalmaztak művészetelméleti, művészetfilozófiai műveikben. A firenzei platonikus újjáéledéstől (Ficino, Pico) a 18. század legelejéig (Shaftesbury) esztétikai törekvéseiig tartó korszak jelentős – és magyarul is hozzáférhető – szövegeiből fogunk válogatni. A szeminárium célja, hogy bemutassa a platonizmus sokrétű hatását és befolyását a későbbi korok művészetelméleti, sőt proto-esztétikai gondolkodására.

BBN-ESZ-232 AH Nagy Edina: Az archívum és az archíválás művészeti gyakorlata a kortárs képzőművészetben Gy, 2ó

Időpont: szerda 10:45-12:15 MUK 39.

A 2020/21-es tanév tavaszi félévében az archivális művészet elméleti megközelítéseiből kiindulva különböző hazai és nemzetközi művészeti és kurátori példákkal, esettanulmányokkal foglalkozunk.

A kortárs képzőművészek az elmúlt időszakban kiemelten foglalkoznak a személyes és kollektív történelemhez kapcsolódó, azokat feldolgozó archívumok anyagával. A művész mint egy kvázi-történész az archívumok vizuális és szöveges anyagait (szubjektívizálandó) forrásnak, a dokumentumok elhelyezésére szolgáló helyiségeket és az archívum működését a gondolkodás terének (Michel Foucault és Jacques Derrida) tekinti.

A félév során virtuálisan, illetve, amennyiben a körülmények lehetővé teszik, személyesen olyan kutatási helyszínekre (pl. Artpool, OSA) látogatunk el, ahol többek között az archívumok alapítási és gyűjteményezési szempontjait, azok történelmi és emlékezetpolitikai kontextusait ismerhetjük meg. A "hagyományos" archívumi működés mellett kitérünk a szubjektív archívum, az ellen-archívum vagy az aktív archívum sajátosságaira és szerepére a kortárs művészetben.

A szemináriumon megismerhetjük a meghívott képzőművészek "archívum-használati szokásait", miközben a bemutatott munkák kiállítási és kurátori összefüggéseire is kitérünk.

A kurzus a Magyar Képzőművészeti Egyetem Képzőművészet-elmélet tanszék hallgatóival együttműködésben valósul meg.

Helyszín: ELTE, valamint budapesti archívumok

Kurzusvezetők: Lázár Eszter, Nagy Edina

Ajánlott irodalom:

ASSMANN, Jan: A kulturális emlékezés. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magas-kultúrákban. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 1999.

- DERRIDA, Jacques - ERNST, Wolfgang: Az archívum kínzó vágya / Archívumok morajlása,

Kijárat, Budapest, 2008.

- DOANE, Mary Ann: The Emergence of Cinematic Time – Modernity, Contingency, the Archive; Harvard University Press, 2002.

- FOUCAULT, Michael: A tudás archeológiája, Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 2001.

- GYÖRGY, Péter: Minden archívum, minden örökség. Iskolakultúra 15. (3) 4–15., 2005.

WHITE, Hayden: A történelmi szöveg mint irodalmi műalkotás In. KIS A. A.-KOVÁCS S.-ODORICS F.

(Szerk.): Testes könyv I. (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1996) pp. 333-354.

Hal Foster: Archival Impulse, in: October, Fall 2004, No. 110, pp. 3-22

<http://sites.harvard.edu/fs/docs/icb.topic837293.files/FosterArchivalImpulse.pdf>

KOVÁCS, Dániel: Metropolisz-archeológia - Andreas Fogarasi és az épületek utóélete, 2020.01.08.

The Archive - Documents in Contemporary Art, ed. Charles Merewether, London, Whitechapel, 2006.

WHITE, Hayden: A történelmi szöveg mint irodalmi műalkotás In. KIS A. A.-KOVÁCS S.-ODORICS F.

(Szerk.): Testes könyv I. (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1996) pp. 333-354.

Interarchive. Archivarische Praktiken und Handlungsräume im zeitgenössischen Kunstfeld / Archival practices and sites in the contemporary art field, Verlag der Buchhandlung Walther König, Lüneburg - Köln 2002.

- Helyszíni Szemle - Fejezetek a múzeum életéből, Szerk.: Turai Hedvig - Székely Katalin, 2012, Budapest.

BBN-ESZ-251.15 Somlyó Bálint: Regény és filozófia: Broch és Musil

K, 26

Időpont: hétfő 16:00-17:30 MUK 34

Ez egy korábban már tartott kurzus módosított változata. Akkor, két éve, nagy vonalakban szerettem volna megmutatni bizonyos általános tendenciákat, amelyek, jobbra a 20. század első felében, erős konvergenciákat mutattak bizonyos filozófiai életművek és nagyhatású regények között. Közben azonban világossá vált, hogy a talán legfontosabb művek nehezen tárgyalhatók ilyen szűk időkeretek között, ezért ebben a félévben csak két szerzőre és azoknak is egy-egy főművére koncentrálnék, Musiltól *A tulajdonságok nélküli emberre*, Brochtól a *Vergilius halálára*. Bennük szeretném vizsgálni egy nyelvi, megismerési és értékválság tüneteit és megoldási kísérleteit. A regények mellett feltétlenül elemzésre kerül még Hofmannsthal un. *Chandos-levele*, Broch kis könyvnyi tanulmánya, a *Hofmannsthal és kora*, valamint szemelvények elsősorban Nietzsche, Heidegger és talán Benjamin műveiből is. Nem adnék most részletes óratematikát, mert szeretném részben a hallgatók érdeklődése és olvasástempója mentén alakítani, tekintettel a két regény nem elhanyagolható terjedelmére, de vázlatként néhány sarokpontot rögzítenék.

1. Bevezetés
2. Az igazság retorikusságáról. Nietzsche: *A nem-morálisan felfogott igazságról és hazugságról*, in: Athenaeum, 1992/3, ehhez még társítható: Jean-Luc Nancy: *Becsületességünk próbaköve*, in: Athenaeum, 1992/3.
3. Hugo von Hofmanstahl: *Levél*, in: *Kultusz és áldozat. A német esszé klasszikusai*, Európa Könyvkiadó, 1981, 435-448.o.
- 4-7. *A tulajdonságok nélküli ember*, (Szerkezet, cselekményvezetés, narráció, a főhős kérdése, nyelvhasználat stb.), természetesen bármelyik kiadás használható, viszont az egész regényt el kellene olvasni!
8. Hermann Broch: *Hofmannsthal és kora*, Helikon Kiadó, 1988.
- 9-13. Hermann Broch: *Vergilius halála*, itt is bármelyik kiadás használható (keletkezéstörténet, szerkezet, belső monológ, a Vergilius-alak, a megsemmisítendő főmű, hatalom és művészet, időfelfogás stb.)

A további olvasandókat az órán beszéljük meg, szóba jöhetnek válogatott fejezetek Heidegger *Lét és időjéből*, különösen a das Man problémája vagy Benjamin bizonyos írásai a tapasztalatról.

A félévet kollokvium zárja, amelynek tárgya alapvetően az olvasott regények ismerete, bizonyos filozófiai olvasmányokkal kiegészítve.

BBN-ESZ-251:19 Szécsényi Endre: William Blake: Menny és Pokol házassága K, 2ó

Időpont: csütörtök 17:45-19:15 ELTE-n kívüli helyszínen

Az előadásokon William Blake "Menny és Pokol házassága" c. műve áll majd a középpontban, de a tematika elengedhetetlen része lesz egy általános bevezetés Blake művészetébe és gondolkodásába. Ennek keretében más Blake művekkel (korábbi vagy a MPH-val egyidőben születettekkel) is alaposabban foglalkozunk majd. Elsősorban a hozzáférhető magyar fordításokra fogunk támaszkodni, de rendszeresen megnézzük az angol eredetit is, ami természetesen nem csak a szövegek, hanem a velük együtt készült, egy felületre metszett, képi ábrázolások értelmezését is jelenti. A kurzus egyik fő célja, hogy a magát makacsul tartó "pre-romantikus" Blake értelmezéssel szemben megmutassa ennek a művészetnek az összetéveszthetetlen unikalitását és komplexitását; valamint -- ha már szélesebb értelmezési kontextusban gondolkodunk, akkor sokkal inkább -- a korábbi korok, elsősorban a 17. század költészetének, filozófiájának és teológiájának a szerepét Blake művészetének kibontakozásában.

BBN-ESZ-261.89 Teller Katalin: Brecht Háromgarasosa - színdarab, film, hangjáték, regény Gy, 2ó

Időpont: kedd 10:45-12:15 MUK 39.

A szemináriumon Bertolt Brecht *Háromgarasos opera (Koldusopera)* című darabjának különböző alakváltozataival, ezek kontextusaival, fogadtatásával és a darab adaptációinak történetével foglalkozunk. A szöveg elemzését követően kitérünk a berlini bemutatóra és a megkésett magyarországi recepcióra, majd három budapesti rendezés alapján vizsgáljuk a brechti színházelmélet gyakorlati átültetésének problémáit. A botrányba fulladt megfilmesítés elemzése és az ehhez kapcsolódó filmes szerzői jogi per rekonstrukciója után néhány kortárs kritikáját vesszük szemügyre, majd Brecht emigrációjának fő prózai művét, a darab alapján készült regényváltozatot tárgyaljuk. Zárásképp a darabot, a regényt, a filmbotrányt és Brecht életútját sajátosan ötvöző, 2018-ban forgatott filmet elemezzük, és rákérdezzük a brechti koncepció esztétikai jegyeire és aktualitására.

A kurzus teljesítésének feltétele aktív órai munka, egy vitaindító kiselőadás megtartása és egy műelemző szemináriumi dolgozat készítése.

Olvasmányok

Theodor W. Adorno: *Elkötelezettség* (1962). Ford. Hegyessy Mária. In: uő: *A művészet és a művészetek. Irodalmi és zenei tanulmányok*. Szerk. Zoltai Dénes. Budapest: Helikon 1998, 117–133. o.

Hannah Arendt: *A totalitarizmus gyökerei* (1951). Budapest: Európa 1992, 397–424. o. (az *Időleges szövetség a csőcselék és az elit között* c. alfejezet, ford. Erős Ferenc)

Walter Benjamin: *Brecht Háromgarasos regénye*. In: uő: *Kommentár és prófécia*. Budapest: Gondolat 1969, 216–227. o.

Bertolt Brecht: *A háromgarasos regény* (több kiadás)

Bertolt Brecht: *Koldusopera* (több kiadás, digitálisan is)

Bertolt Brecht: [A Koldusopera-per]. In: uő: *Irodalomról és művészetről*. Budapest: Kossuth 1970, 93–148. o.

Kiss Gabriella: *Egy vágy(ott emlék)kép nyomában*. In: uő: *A magyar színházi hagyomány nevető arcai*. Budapest, Balassi, 2011, 161–185. o.

Burkhardt Lindner: *Radiotheorie*. In: Jan Knopf (szerk.): *Brecht Handbuch*. 4. kötet: *Schriften, Journale, Briefe*. Stuttgart – Weimar: J. B. Metzler 2003, 112–116. o.

Előadásfelvételek

Koldusopera (1965, Madách Színház, rendező: Ádám Ottó)

Háromgarasos opera (1981, Nemzeti Színház, rendező: Jurij Ljubimov)

Koldusopera (2006, Bárka Színház, rendező: Alföldi Róbert)

(*Koldusopera* [2006, Hevesi Sándor Színház, rendező: Bagó Bertalan])

Filmek

Dreigroschenoper (Németország, 1931, rendező: G. W. Pabst)

Mackie Messer – Brechts Dreigroschenfilm (Németország, 2018, Joachim A. Lang)

BBN-ESZ-261.W Darida Veronika: Wittgenstein: Filozófiai vizsgáldások Gy, 26

Időpont: csütörtök 10:45-12.15 MUK -137.

A kurzus témája Ludwig Wittgenstein második főművének szoros olvasata és elemzése. Ehhez előzetesen megvizsgáljuk az előzményeket, az életrajzi háttérrel és a filozófiai kontextust, röviden tárgyaljuk az első főművet (*Tractatus*), kitérünk a *Vizsgáldások* utáni korszakra, valamint a Wittgenstein-kiadások és a hagyaték kérdésére. A közös olvasás során természetesen szóba kerülnek a Wittgenstein interpretáció és recepció aktuális kérdései, ahogy Wittgenstein munkásságának nem csupán filozófiai értelmezéseire (Badiou, Agamben), de irodalmi, képzőművészeti hatására is kitérünk (pl. Thomas Bernhard, Tandori Dezső, Joseph Kosuth, Derek Jarman, Forgács Péter művei kapcsán).

Alapszöveg:

Wittgenstein: *Filozófiai vizsgáldások*, ford. Neumer Katalin, Atlantisz, Budapest, 1992.

Wittgenstein magyarul:

Wittgenstein: *Logikai-filozófiai értekezés*, ford. Márkus György, Atlantisz, Budapest, 2004.

Wittgenstein: *Filozófiai észrevételek*, ford. Kertész Imre, Atlantisz, Budapest, 1995.

Wittgenstein: *A bizonyosságról*, ford. Neumer Katalin, Európa, Budapest, 1989.

Wittgenstein: *Előadások az esztétikáról*, ford. Mekis Péter, Latin Betűk, Debrecen, 1998.

Wittgenstein: *A barna könyv* (részlet) <http://www.caesar.elte.hu/gondolat-jel/931/wittgen.html>

Wittgenstein: *Előadás az etikáról* http://phil.elte.hu/logic/filtort/wittgenstein_eloadas.pdf

Magyar nyelvű szakirodalom:

Neumer Katalin: *Határutak*. Ludwig Wittgenstein kései filozófiájáról, MTA, Budapest, 1991.

Neumer Katalin: *A lélek aspektusai*. Wittgenstein a filozófiai vizsgálódások után, Gondolat, Budapest, 2006.

Kállay Géza: *Mondhatunk-e többet?* Liget, Budapest, 2018.

Kállay Géza: „Nem akarom, hogy így nézd” – Wittgenstein poétikája, *Helikon*, 50. szám, 2004/4, 490-570.

Mekis Péter: Wittgenstein és az esztétika, <http://kellek.adatbank.transindex.ro/pdf/15-16/003Mekis.pdf>

BBN-ESZ-271.13 Darida Veronika: Színházesztétika K, 26

Időpont: hétfő 16:00-17.30 MUK 39.

A kurzus során áttekintjük a színházi reprezentáció 20. századi filozófiai megközelítéseit. Nietzsche *A tragédia születése* című művét olyan fordulópontnak tekintjük, amely után radikálisan megváltozik a színházról való filozófiai gondolkodás, és amely még a kortárs színházi előadásokban is érezteti hatását. Az órákon Lukács, Simmel, Benjamin, Barthes, Sartre, Derrida, Deleuze, Foucault színházi tárgyú írásait elemezzük, melyek főleg Brecht, Beckett, Artaud műveinek inspirációjára születtek. Mindeközben különös hangsúlyt fektetünk arra a kérdésre, hogy a kortárs filozófiai gondolkodásban hogyan jelenik meg a színház paradigmája (Nancy, Rancière, Badiou, Agamben szövegeiben). A kurzus során olyan filozófiai szövegekig jutunk el, melyek maguk is a színházat imitálják, fontos szerepet játszik bennük performativitás, és új értelmet adnak a „theatrum philosophicum” fogalmának.

Irodalom:

-NIETZSCHE, Friedrich: *A tragédia születése avagy görögség és pesszimizmus* (1872), Európa, Budapest, 1986.

- SIMMEL, Georg: A színész filozófiájához, *Színház*, 1994, 11. szám, 22-29.o.

- LUKÁCS György: A tragédia metafizikája, in: *A lélek és a formák. Kísérletek*, Napvilág Kiadó-Lukács Archivum, 1997, 201-227.o.:

- BENJAMIN, Walter: Mi az epikus színház?, in *Kommentár és prófécia*, Gondolat, Budapest, 1969, 179-187.o.

- BARTHES, Roland: Brecht forradalma, A Brecht-kritika feladatai, Kurázi mama vaksága in: *A dráma művészete ma*, szerk. Ungvári Tamás, Gondolat, Budapest, 1974, 361-373.o.

- SARTRE, Jean-Paul: Mítoszteremtők, in: *A színház ma*, szerk. Lengyel György, Gondolat, Budapest, 1970, 257-266. o.

- DERRIDA, Jacques: A kegyetlenség színháza és a reprezentáció bezáródása, *Gondolat-jel*, 1994, 1-2, 3-17.old.

- DELEUZE, Gilles: A kimerült, *Polisz*, 1997/30, 36-40.old.

- FOUCAULT, Michel: Eltérő terek in: *Nyelv a végtelenhez*, szerk. Sutyák Tibor, Latin Betűk, Debrecen, 147-155.o.

- RANCIERE, Jacques: *A felszabadult néző*, Műcsarnok Kiadó, 2011

- AGAMBEN, Giorgio: Jegyzetek a gesztusról, <https://aszem.info/2020/11/giorgio-agamben-jegyzetek-a-geztusrol/>

BBN-ESZ-271.SZON Pintér Tibor: Zenei formák: a szonáta K, 26

Időpont: csütörtök 16:00-17:30 MUK 40.

A kurzust nevezhetnénk bevezetésnek a zenei formában világába, és ennek középpontjában a szonáta áll. Zenehallgatással és reprezentatív művek értelmezéseivel eredünk nyomába műfaj történeti kérdéseknek: az improvizatív jellegű korai olasz barokk szonáták külső és belső formai alakzatai; a szilárdabb nagybarokk szonátaforma (Corelli, Vivaldi, Handel, Bach); zenedramaturgiai gondolkodásmód a 18. századi klasszikus szonátaformában; a szonáta romantikus és neoklasszikus továbbélési alakjai (Chopin, Liszt, Bartók).

BBN-ESZ-281.76 Pintér Tibor: A hangfelvétel története K, 26

Időpont: kedd 17:45-19.15 MUK 112.

A kurzus a hangrögzítés médiatörténetét mutatja be a fonográftól az internetes streamelésig. A hangfelvétel megjelenése és tökéletesedése gyökeresen átalakította zenéhez való viszonyunkat. Másfelől a hangrögzítés kiszélesítette a zene fogalmi kereteit. Harmadrészt meghatározó kultúrtörténeti szerepe lett: segítségével a hang bárki számára rögzíthetővé vált, így a publikus szférától a magánszféráig hozzájárult az emlékezet kultúrájának átalakulásához. A kurzuson központi szerepet kapnak a hangfelvételek: zenei és színpadi előadóművészeti bejátszások és rögzítések, publikus beszédek, magánhangfelvételek.

BBN-ESZ-281.PZ Papp Zoltán: Kultúrafogalmak

K, 26

Időpont: csütörtök 8:30-10:00 MUK 112.

BBN-ESZ-402.140 Nagy Edina: "Kiállításlátogatás"

Gy, 26

Időpont: kedd 10:45-12:15 MUK 251.

A szeminárium címe természetesen ismert okok miatt került idézőjelbe, hiszen a kiállítások látogatását az aktuális járványügyi intézkedések nem teszik lehetővé, ezért a szeminárium programja is ennek függvényében alakul és változik majd a félév során.

Ugyanakkor a kortárs művészeti színtérrel foglalkozhatunk az óra keretein belül. Nem annak egészével, nem egy aktuális művészeti körképpel, hiszen arra a legjobb szándék mellett sem vállalkozhatunk. Inkább a jelenleg a „szcénában“ jelen levő trendek, áramlatok megfigyelésére törekedhetünk néhány nagy sikerű kiállításra vagy a közelmúltban kiosztott rangos képzőművészeti díjakra, elismerésekre támaszkodva (pl. Leopold Bloom-díj, Herczeg Klára-díj, Velencei Biennále-jelölés).

Az órákon virtuálisan látogatható kiállításokat is megtekintünk, amelyekre a hallgatók is tehetnek javaslatokat, a félév teljesítésének feltétele a féléves, összefoglaló szemináriumi dolgozat mellett egy-egy ilyen „virtuális túra“ levezetése és elemzése. A választott kiállítások, illetve a tárgyalt művészek/jelenségek köre így az elérhető kiállítási program függvényében változhat, de a félév fontos állomása lesz pl. a tavasszal megrendezésre kerülő (harmadik) budapesti OFF Biennále, illetve néhány meghívott előadó (művész, kurátor) az aktuális helyzetről adott beszámolója is.

A kurzus tematikájához kapcsolódó szövegeket a félév függvényében alakítjuk.

Néhány alapszöveg:

Frazon Zsófia: A kiállítás mint kortárs médium In: Múzeum és kiállítás. Az újrarájzolás terei, Budapest,

Gondolat Kiadó, 2011.13-31. o.

Frazon Zsófia (szerk.): Nyitott múzeum – részvétel, együttműködés, társadalmi múzeum, Néprajzi Múzeum, 2018.

Ébli Gábor: Avantgárd, modern és kortárs In: Az antropologizált múzeum, Budapest, Typotex Kiadó, 2005.

pp. 140-155, http://laokoon.c3.hu/dok/ebli_avantgard.pdf

Valamint online folyóiratok, Artmagazin, Artportal, Exindex, stb. vonatkozó szövegei

BBN-ESZ-402.142 László Laura: Trükkregények adaptációi Gy, 26

Időpont: szerda 9:00-10:30 MUK 321.

BBN-ESZ-402.53.01 Szabó Annamária, Teller Katalin: Karikatúra Gy, 26

Időpont: kedd 14:15-15:45 MUK 39

Karl Rosenkranz *Ästhetik des Häßlichen* című művében az európai forradalmak után felszínre törő válságtudattal kíván birokra kelni, megoldásként pedig a karikatúra merül fel számára. Míg Rosenkranz a karikatúra által megmenthetőnek látta a szép kategóriáját, addig Georg Simmel – aki az első világháborúhoz képest határozta meg – már foglalkozott a karikatúra tragikus oldalával az egészségesség problematikáján belül. Ernst Kris és E. H. Gombrich a pszichoanalízis módszerével vizsgálták a karikatúrát, egyértelmű reakcióként a fasizmus térnyerésére.

A kurzuson a karikatúra-elmélet-történet három fontos dokumentumát és összefüggéseiket vizsgáljuk műelemzések segítségével. Arra keressük a választ, hogy milyen mértékben terméke a karikatúra az adott kor válságának/válságtapasztalatának, illetve ma hogyan tudnánk aktualizálni, hogyan van jelen a mindennapjainkban. Az értékelés az órai munka, egy vitaindító kiselőadás és egy műelemző szemináriumi dolgozat alapján történik.

Kötelező olvasmányok:

Baudelaire, Charles: *A nevetés mibenlétéről és általában a komikumról a képzőművészetben* (1855). In: uő: Válogatott művészeti írásai. Szerk. és ford. Csorba Géza. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1964, 72–87. o.

Bergson, Henri: *A nevetés* (1900). Ford. Szávai Nándor. Gondolat, Budapest, 1968 (részletek)

Cervantes, Miguel de Saavedra: *Az elmés nemes Don Quijote de la Mancha*, részletek (több kiadás)

Freud, Sigmund: *A humor* (1927). Ford. Pál Katalin. In: Irodalmi Szemle, 2013/10., <https://irodalmiszemle.sk/2013/10/freud-sigmund-a-humor-tanulmany/>

Gombrich, E. H.: *A karikatúra*. In: uő: Művészet és illúzió. A képi ábrázolás pszichológiája. Gondolat, Budapest, 1972, 299–323. o.

Gombrich, E. H. –Kris, Ernst: *The Principles of Caricature*. In: British Journal of Medical Psychology, 1938, 319–342. o.

<https://gombricharchive.files.wordpress.com/2011/05/showdoc85.pdf>

Rosenkranz, Karl: *A rút esztétikája*, részletek (laokoón honlapon/közös drive)

Simmel, Georg: *Über die Karikatur* (1917). In: uő: Aufsätze und Abhandlungen 1909–1918, 2. k. Suhrkamp, Frankfurt am Main, 2000, 244–251. o.

Online: <http://socio.ch/sim/verschiedenes/1917/karikatur.htm> (magyar fordítás a közös drive-on)

BBN-ESZ-402.54 Teller Katalin: Irodalmi adaptációk Gy, 26

Időpont: hétfő 12:30-14:00 MUK 39

A szemináriumon az irodalmi adaptáció problematikus fogalmát járjuk körül válogatott esettanulmányok tükrében. A fogalom elmélet-történeti előzményeinek átfogó tárgyalása és specifikusan az irodalmi szövegek filmes feldolgozásával kapcsolatos kérdések tisztázása után három, más-más kultúrtörténeti korszakból és kontextusból származó példa alapján vizsgáljuk a novellaszöveg és a mozgókép, a képregény és megfilmesített verziója, valamint a regény és filmes, illetve hangjáték-változata közti kapcsolatokat.

Az értékelés az órai munka és egy műelemző szemináriumi dolgozat alapján történik.

Primer művek:

Csáth Géza: *Anyagyilkosság* (1908, több kiadás)

Az ötödik pecsét (HU, 1976, r.: Fábri Zoltán)

Az ötödik pecsét. Hangjáték (2017, rádióra alkalmazta: Csizmadia Tibor)
Persepolis (FR, 2007, r.: Marjane Satrapi, Vincent Paronnaud)
Sánta Ferenc: Az ötödik pecsét (1963, több kiadás)
Marjane Satrapi: Persepolis [2000–2003]. Ford. Rády Krisztina. Budapest: Libri, 2019
Witman fiúk (HU, 1997, r.: Szász János)

Recenziók, szakirodalom:

Bori Erzsébet: Nem azok a fiúk. In: Filmvilág, 1997/10, 55–57. o., http://www.filmvilag.hu/xista_frame.php?cikk_id=1667
Seymour Chatman: Amire a regény képes, de a film nem (és fordítva). In: Füzi Izabella (szerk.): Verbális és vizuális narráció. Szeged: Pompeji, 2011, 71–90. o., <http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/mediatar/vir/szoveggyujtemeny/chatman/index.html>
Sághy Miklós: Az irodalmi adaptáció elemzésének módszereiről. In: Tiszatáj, 2017. április, diákmelléklet, <https://tiszatajonline.hu/?p=121320>
Golnar Nabizadeh: Vision and Precarity in Marjane Satrapi's Persepolis. In: Women's Studies Quarterly, 2016/1, 152–167. o.
Prasch, Tom: Persepolis. In: Film & History, 2008/2, 80–82. o.
Rényi Péter: Fábri következetessége. In: Kritika, 1976/11, 24–25. o.
Sághy Miklós: Az adaptáció mint a szöveg tudattalanja. Csáth Géza: Anyagyilkosság; Szász János: Witman fiúk. In: Apertúra. Film – Vizualitás – Elmélet, 2012. tél, http://uj.apertura.hu/2012/tel/saghy_az_adaptacio_mint_a_szoveg_tudattalanja/
Tüskés Tibor: A választás regénye. In: Alföld, 1964/2, 172–174. o.
Z. Varga Zoltán: Csáth Géza: Anyagyilkosság. In: Literatura, 2013/1, 44–49. o.

BBN-ESZ-402.HÁ Horváth Ágnes: Rajzoló, festő írók, költők (Victor Hugo, Baudelaire, Dosztojevszkij, Apollinaire) Gy, 2 ó
Időpont: kedd 16:00-17:30 MUK 40.

BBN-ESZ-402.KK Nemes Z. Márió: Kortárs költészet
Gy, 2 ó Időpont: csütörtök 17:45-19:15 MUK -137

A kurzus során a kortárs költészet és a digitális kultúra viszonyát vizsgáljuk. Ez egy számos módszertani problémát felvető vállalkozás, hiszen az irodalom – médiaszociológiai, intézmény és kánonelméleti, illetve poétikai, esztétikai vetülete is vannak. Az elméleti alapozás során a digitalitás és újmédia fogalmait próbáljuk majd rekonstruálni, hogy ebben a fogalmi hálóban helyezük el aztán a kortárs irodalmi mező jelenségeit. Ennek során bizonyos történeti aspektusok is fontosak lesznek, hiszen ha arra vagyunk kíváncsiak, hogyan alakítja át az irodalmi kommunikációt, hatalmi és alkotói praxisokat a digitális kultúra, akkor meg kell ismernünk a rendszerváltás utáni legfontosabb poétikai paradigmákat, illetve költészettörténeti mozgásokat is. Ugyanakkor ebben az összefüggésben nem hagyhatjuk reflektálatlanul az aktuális (poszt)karanténhelyzetet sem, hiszen a pandémia jelentős mértékben átalakította a kulturális termelés mediális viszonyait, melynek a költészetre is releváns befolyása van. Kulcsszavak: **(poszt)digitalitás, hipertext, virtualitás, szimulációelmélet.**

BBN-ESZ-402.NI Sajó Sándor: Nietzsche, művészet, filozófia
Gy, 2 ó Időpont: szerda 10:45-12:15 MUK 40.

Nietzsche néhány írását fogjuk elolvasni és megvitatni, aki filozófusként és művészként is hatalmas szerepet játszott a nyugati eszmetörténetben. A következő kérdések állnak majd középpontban: mi a művészet, mi a jelentősége, mi köze a filozófiához/gondolkodáshoz, valamint: mi köze ahhoz, amit Nietzsche „életnek” nevez?
A félév végi jegyet az órai aktív részvétel és a félév végén benyújtott esszé határozza meg.

Olvasmányok

- 'Homérosz és a klasszika-filológia', in *Ifjúkori görög tárgyú írások*. Ford. Molnár Anna. Budapest: Európa, 1988.
- „Gondolatok és vázlatok a 'Mi, filológusok' című korszerűtlen elmélkedéshez”, in *Ifjúkori görög tárgyú írások*. Ford. Molnár Anna. Budapest: Európa, 1988.
- “A nem-morálisan fölfogott igazságról és hazugságról”, in: *Igazságról és hazugságról nem-morális értelemben*. Ford. Óvári Csaba. Máriabesnyő: Attraktor, 2012.
- “A történelem hasznáról és káráról”, in *Korszerűtlen elmélkedések*. Ford. Bognár Bulcsú et al. Budapest: Atlantisz, 2004.
- *A tragédia születése*. Ford. Kertész Imre. Budapest: Európa, 1986.

SZÍNHÁZ

BBN-THE-242 Darida Veronika: Színház, művészet, kultúra

K, 2ó Időpont: kedd 9:00-10:30 MUK 39.

A kurzuson a kortárs színház interdiszciplináris és összművészeti jellegét, kulturális közegbe való beágyazottságát, társadalmi hatását vizsgáljuk. Ehhez elemzett példánk a Societas Raffaello Sanzio (rendező: Romeo Castellucci) *Tragedia Endogonia* című előadássorozata, mely a tragédia újraértelmezésére és feltámasztására tett kísérletet, a legkorszerűbb színpadi technikák és a legszokatlanabb színházi formák alkalmazásával. A komplex művészeti alkotás 11 epizódjának megtekintése és elemzése mellett, a kurzus hallgatói egyrészt átfogó panorámát kaphatnak a kortárs világszínházi tendenciákról, másrészt az előadáselemzés gyakorlatával is megismerkedhetnek.

BBN-THE-251 Deres Kornélia: Színházkritika alapjai

GY, 2ó Időpont:

szerda 14:00-15:30 A épület 333.

BBN-THE-251 Cseh Dávid Sándor: Színházkritika alapjai

GY, 2ó időpont: szerda 17:45-19:15, MUK 40.

BBN-THE-281 Imre Zoltán: Szakmai gyakorlat

GY, 2ó

Időpont: péntek 10:00-11:30 A épület 418.

BBN-THE-281 Darida Veronika: Szakmai gyakorlat

Gy, 2ó Időpont: péntek 8:30-10:00 MUK 44.

Mester képzés

BMA-ESZD-210.10 Papp Zoltán: Az esztétika alapproblémái 5.

Gy, 2 ó Időpont: péntek 10.45-12.15 MUK 39.

BMA-ESZD-210.9 Papp Zoltán: Az esztétika alapproblémái 4.

K, 2 ó Időpont: kedd 16:00-17.30 MUK 321.

BMA-ESZD-220 Papp Zoltán: Bevezetés a műértelmezésbe 2.

Gy, 2 ó Időpontok:

kedd 17.45-19.15 ELTE-n kívüli helyszín

BMA-ESZD-220.11 Nagy Edina: Bevezetés a műértelmezésbe: Manifesto

Gy, 2 ó Időpont: szerda 12.30-14.00 MUK 251.

A szeminárium művészi manifesztumok (kiáltványok) kapcsán elemez és értelmez a korban botrányos, mára azonban ikonikussá vált huszadik századi műalkotásokat, illetve olyan kortárs műveket, melyek inspirációs forrásai ezek a "klasszikusok" voltak. A manifesztum a modern művészet népszerű kinyilatkoztatási formája, ahol a művészek saját művészi hitvallásukat teszik közzé, lefektetve a számukra releváns és egyben általuk képviselt irányzat művészet(elméleti) alapvetéseit is. E kiáltványok hangneme sok esetben provokatív, ellentmondást nem tűrő. A művészi manifesztumok a közelmúltban a német videóművész, Julian Rosefeldt Manifesto c. 2015-ben készült munkája kapcsán kerültek az érdeklődés homlokterébe, ez képezi a szeminárium kiindulópontját is.

A teljesítés feltétele: Aktív órai online jelenlét, 20 perces kiselőadás (prezentáció), félév végi szemináriumi dolgozat (műelemzés) leadása.

Ajánlott irodalom: F. T. Marinetti: Futurista kiáltvány. In: A futurizmus. Gondolat, Budapest, 1964.

https://www.tankonyvkatalogus.hu/pdf/FI-501021202_1__betekinto.pdf

Guillaume Apollinaire: A kubista festők. Esztétikai elmélkedések. Corvina, Budapest, 1965.

<http://mek.oszk.hu/00300/00313/00313.htm>

Vaszilij Kandinszkij: A szellemiség a művészetben. Corvina, Budapest, 1987. (részletek)

file:///Users/nedina/Downloads/Kandinszkij__A_szellemiseg_I.pdf

Tristan Tzara: Dada kiáltvány 1918. In: Mario de Micheli: Az avantgardizmus.

Képzőművészeti Alap, 1978.

<http://tzaraconcept.blogspot.com/2015/11/bifurcation.html>

<https://www.artpool.hu/dada/antologia.html>

Hugo Ball: Az első dadaista kiáltvány. In: Dadaizmus antológia. Balassi, Budapest, 1988.

<https://www.artpool.hu/dada/antologia.html>

André Breton: A szürrealizmus első kiáltványa. In: Mario de Micheli: Az avantgardizmus. Képzőművészeti Alap, 1978.

Barnett Newman: **Barnett Newman**: The Sublime Is Now. Tiger's Eye, New York, 1, 6, December 1948. 51-53. Magyarul részletek:

http://mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/mmi.elte.hu/szabadbolcseszlet/index8584.html?option=com_tanelem&id_tanelem=858&tip=0

Joseph Kosuth: Filozófia utáni művészet.

<http://arthist.elte.hu/Tanarok/SzoekeA/Forrasok/Kosuth.pdf>

BMA-ESZD-350.BB:IM Bacsó Béla: Gadamer és a hermeneutika: Igazság és módszer

K, 2ó Időpontok:

kedd 12:30-14:00 MUK 40.

A félév során Gadamer esztétikai hermeneutikájának kezdeteire visszatekintve kísérlem meg az esztétikai hermeneutika legfőbb elveit feltárni.

Hermeneutika és esztétika belső feszültségét mi sem mutatja jobban, mint Gadamernek az a gondolata, hogy *az esztétikának fel kell oldódnia a hermeneutikában*.

Az előadások kitekintenek a görög tárgyú és megalapozó írásokra is.

Művek:

Gadamer: *Igazság és módszer* ford. Bonyhai G. Gondolat 1984. 76-126.o., és 191-269.o., 305-339.o.

Gadamer: *A szép aktualitása* (tanulmányok) Twins kiadó 1994. 11-85, 142-157, 188-202,

Gadamer: Értelmelem és az értelem elrejtése Celan költészetében in. *Pannonhalmi Szemle* 1993/1. u.ö.: Fenomenológiai és szemantikai közelítés Celan költészetéhez in. *Enigma* 1994/3.

ajánlott:

Gadamer: *A filozófia kezdete* Osiris/Gond 2000.

Vizsga: szóbeli beszámoló, az előadások és olvasott művek alapján.

BMA-ESZD-350.TK:FI Teller Katalin: Frankfurti Iskola

K, 2ó hétfő 16:00-17:30 MUK 40.

A kurzus a Frankfurti Iskola esztétikai és tömegkulturális vonatkozású írásaiból válogatva nyújt áttekintést az Iskola történetéről és jellemző súlypontjairól. A „kordiagnosztika” (Huszár Ákos) korai, az Iskola klasszikusait erősen befolyásoló szatellit-képviselőitől, Kracauertől és Benjamintól indulva vizsgáljuk a marxista hagyomány kultúraelméleti és társadalomlélektani újragondolását Marcuse és Fromm egy-egy művében, majd *A felvilágosodás dialektikája* nyomán vesszük szemügyre Löwenthal irodalomszociológiai és Adorno esztétikaelméleti megfontolásait. Zárásképp – Bloch és Adorno beszélgetésére alapozva – az utópikus gondolkodás és a Frankfurti Iskola kapcsolódási pontjait tematizáljuk.

A kurzust írásbeli vizsga zárja.

Kötelező olvasmányok

Theodor W. Adorno: *Ästhetische Theorie* (posztum 1970), Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1973, 334–387. o. (magyar fordítás kéziratban)

Walter Benjamin: *Berlini gyermekkor a századforduló táján*. In: uő: *Egyirányú utca*. Berlini gyermekkor a századforduló táján (1938ff.). Ford. Márton László é. m. Budapest: Atlantisz, 2005, 93–183. o.

- Walter Benjamin: Passzázatok. N [ismeretelméleti jegyzetek; a haladás elmélete]. In uő: „A szirének hallgatása”. Válogatott írások. Válogatta, fordította és szerkesztette Szabó Csaba. Budapest: Osiris, 2001, 222–235. o.
- Ernst Bloch – Theodor W. Adorno: Etwas fehlt... Über die Widersprüche der utopischen Sehnsucht (1964). A beszélgetést vezette Horst Krüger. In: Gespräche mit Ernst Bloch. Szerk. Rainer Traub – Harald Wieser. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1980, S. 58–77. (angolul: Something’s Missing: A Discussion between Ernst Bloch and Theodor W. Adorno on the Contradictions of Utopian Longing. In: Ernst Bloch. The Utopian Function of Art and Literature: Selected Essays. Ford. Jack Zipes – Frank Mecklenburg. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1988)
- Erich Fromm: Menekülés a szabadság elől (1941). Ford. Bíró Dávid. Budapest: Napvilág, 2002, 81–104. o.
- Max Horkheimer – Theodor W. Adorno: A felvilágosodás dialektikája. Filozófiai töredékek (1944). Ford. Bayer József é. m. Budapest: Atlantisz 2011, 9–63. o. (plusz 153–207. o.)
- Siegfried Kracauer: Das Ornament der Masse (1927). In: uő: Das Ornament der Masse. Essays. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1977, 50–63. o. (magyar fordítás kéziratban)
- Leo Löwenthal: Irodalom és társadalom. A könyv a tömegkultúrában (1950ff.). Ford. Kárpáti Zoltán. Budapest: Gondolat, 1973, 7–45. o.
- Herbert Marcuse: A kultúra afirmatív jellege (1937). F. n. In: Német kultúraelméleti tanulmányok, 2. kötet. Szerk. Bujdosó Dezső. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1999, 233–260. o.

BMA-ESZD-360 NE Nagy Edina: Kortárs művészetelméletek - Film és video a kortárs művészetben

K, 2ó Időpont: kedd 14:15-15:45 MUK 34.

A kurzus a kortárs képzőművészet egy speciális, ám mára meghatározó műfajával, a filmmel kíván foglalkozni tematikus csomópontok mentén. A film és a videó mára a kortárs képzőművészet meghatározó műfajává vált. A médium sajátosságainak köszönhetően alaposan és érzékenyen járhat körül, helyezhet kritikai megvilágításba aktuális, adott esetben problémás társadalmi jelenségeket. Népszerűségéből fakadóan kritikai potenciálja szélesebb körben is kibontakozhat. A szemináriumon nemcsak a filmes alkotásokból, de az ezek tágabb elméleti keretét képező szövegekből is kiindulva tárgyaljuk a huszadik-huszonegyedik századi kultúr- és társadalomelmélet, valamint meghatározó kritikai irányzatok bizonyos alapvető kérdéseit, mint az aktuális politikai diskurzusban újfent sokszor felbukkanó nemzetfogalom, a történelmi múltfeldolgozás, az emlékezetpolitika problémája és hasonlók.

A félév folyamán meghívott előadók is segítségünkre lesznek bizonyos jelenségek jobb megértésében.

Nemzetfogalom, posztkolonializmus, ideológiakritika

ANDERSON, Benedict: Elképzelt közösségek: gondolatok a nacionalizmus eredetéről és elterjedéséről (L’Harmattan, Bp. 2006)

ALTHUSSER Louis: Ideológia és ideologikus államapparátusok [1970] In: KIS A. A. - KOVÁCS S. - ODORICS F. (Szerk.): Testes könyv I. (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1996) pp. 373-412.

(A vonatkozó rész csak pp. 401-412.)

BHABHA, Homi K.: DisszemiNáció: A modern nemzet ideje, története és határai In:

THOMKA B.

(Szerk.): Narratívák 3. (Kijárat Kiadó, Bp. 1999) pp. 85-121.

http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf722.pdf

Stam, Robert – Spence, Louise: Kolonializmus, rasszizmus és reprezentáció. Metropolis (2005) no. 2. pp. 12–26.

FANON, Franz: Feketének lenni [1986] In: BÓKAY A. (Szerk.): A posztmodern irodalomtudomány

kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Szöveggyűjtemény (Osiris, Bp. 2002) pp. 614-629.

SAID, Edward: Hogyan talált magára Európa, miközben bekebelezte a világot. Kultúra és identitás

(Elektronikus formában: <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre53/said.htm>)

David Chioni Moore: Vajon a poszt- a posztkolonialisban ugyanaz, mint a posztszovjetben?

<http://ketezer.hu/2008/09/vajon-a-poszt-a-posztkolonialisban-ugyanaz-mint-a-posztszovjetben/>

Feminista nézőpontok

BAL, Mieke: Látvány és narratíva egyensúlya. Ford. Hartvig Gabriella In. THOMKA B. (Szerk.):

Narratívák 1. (Kijárat Kiadó, Bp. 1998) pp. 155-182.

BEAUVOIR, Simone de: A második nem 1949 (Gondolat, Bp. 1969)

Mulvey, Laura: A vizuális élvezet és az elbeszélő film. Metropolis (2000) no. 4. pp. 12–23. 2.

HARAWAY, Donna: Kiborg kiáltvány: tudomány, technika és szocialista feminizmus az 1980-as

években. In. Replika (2005. november, 51-52. sz.) pp. 107-139.; vagy In. BÓKAY A.

(Szerk.): A

posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Szöveggyűjtemény (Osiris, Bp. 2002) (Elektronikus formában:

<http://hirmok.files.wordpress.com/2009/06/haraway.pdf>)

Hornyik Sándor: Idegenek egy bűnös városban. Művészettörténetek és vizuális kultúrák.

L'Harmattan, Budapest, 2011.

Történelem, emlékezetpolitika, újrajátszás

Inke Arns: History will Repeat Itself: Strategies of Re-Enactment in Contemporary Art, KW, Berlin, 2007.

<http://en.inkearns.de/files/2011/05/HWRI-Arns-Kat-2007-engl.pdf>

Peter Burke: A történelem mint társadalmi emlékezet. Regio, 2001/1 pp 3-21.

Peter Burke: Az eseménytörténet és az elbeszélés felélesztése In: A történelem poétikája, 2000., pp. 37-52

Koselleck, R.: Az emlékezet diszkontinuitása, 2000 1999/11. pp 3-9.

Kékesi Zoltán: Bevezetés In: Holokauszt-emlékezet a kortárs művészetben. Budapest, Kijárat, 2011, pp 7-23.

BMA-ESZD-360.22 Bacsó Béla: Képeleméletek

K, 2 ó Időpont:

kedd 9:00-10:30 MUK 40.

A kép elmélete – „Bildakt”

Nem meglepő, ha olyan érzésünk támad, mintha itt valamiféle képi és nyelvelméleti közelítésről lenne szó. Ez olyan szempont a mai művészetelméletben, ami nem riad vissza attól, hogy kép és szó, kép és nyelvi kifejezettség, akár *szimbolikus*, akár *intencionális* megvalósulásával számot vessen. Bredekamp könyve adja a kiindulást, amelyben a séma-karakterről, szubsztitúcióról és végül *intrinzikus* hatóerőről beszél a képi formálás során. Nem előzmények nélküli, hiszen részben *a nyelv védelmében* is szót emel azzal, hogy Austin és részben Searle *nyelvaktus* (Speech Act) elmélete felől keres támogatást.

Az előadás a *kép* sajátos nyelvi-esztétikai-művészettörténeti megközelítése során visszatekint a bécsi iskola meghatározó alakjaira (pl. Schmarsow), vagy Wölfflin gondolataira, akire emlékezve Bredekamp könyve is íródott. Másrészt olyan kortárs kép-elméleti elgondolásokra is kitekintünk, mint Beltingé, ill. Boehmé.

Vizsga a félévi előadások, valamint az olvasott szövegekből nyert ismeret alapján szóbeli beszámoló lesz.

Irodalom –

G. Boehm – *P. Cézanne Montagne Sainte-Victoire* Kijárat kiadó 2005. 7-107.o.
H. Bredekamp – *Képaktus* Typotex 2020.
H. Belting – *A hiteles kép* Atlantisz 2009.
A kép a médiaművészet korában szerk. Nagy Edina L'Harmattan 2005. 11-58.o., 101-192.o.

BMA-ESZD-361.11 Sajó Sándor: Kortárs művészetfilozófiák: Habermas, modernitás

Gy, 2ó

Időpont: csütörtök 9:00-10:30 MUK 39.

A félév során azt vitatjuk meg, hogy mi a modernitás. Első megközelítésben a „jelent”, a „kortársat” érthetjük rajta (vö. pl. „kortárs” művészet), ami máris számtalan kérdést vet fel, egyebek mellett azt, hogy miként különböztetjük ezt meg a „korábbtól”, a „régitől”, az „elmúlttól”. Abban a korszakban, amit (a szó igencsak különböző értelmeiben) „modernitás”-nak szokás nevezni - a „régiek és modernek vitája” óta - ez a kérdés explicit módon újra és újra felmerül. Az óra kindulópontjaként Habermas modernitás-könyve szolgál majd, de azt, hogy a félév során mekkora szerep jut majd ennek az írásnak, a közös gondolkodás függvényében együtt döntjük majd el.

A félév végi jegyet az órai aktív részvétel és a félév végén benyújtott esszé határozza meg.

Olvasmányok

Jürgen Habermas: *Filozófiai diskurzus a modernségről*. Ford. Nyizsnyánszki Ferenc és Zoltai Dénes. Budapest: Helikon, 1998.

etc.

BMA-ESZD-361.12 Somlyó Bálint: Kortárs művészetelméletek - Deleuze: Francis Bacon

GY, 2ó Időpont: csütörtök 10.45-12.15 MUK 40.

A félév szűk értelemben vett tárgya Deleuze Baconról írott kismonográfiája, pályafutása második szakasza művészetelméleti nézeteinek összefoglalása. (Ennyiben tekinthető a leginkább az első szakasz művészetre vonatkozó nézeteit összegző Proust-könyv párdarabjának.) Az órák szemináriumi keretben, a kötet fejezeteinek közös megtárgyalásával zajlanak, lehetőség szerint kitekintéssel Deleuze általában vett filozófiai nézeteire, leginkább a *Mi a filozófia* segítségével Jegyet szemináriumi dolgozattal vagy beszámolóval lehet szerezni.

BMA-ESZD-370.DV Darida Veronika: Színházi szellemidézés

K, 2ó Időpont: szerda 10.45-12.15 MUK 251.

A kurzus témája a „kísértetjárta” színpad, vagyis azt vizsgáljuk, hogy miként jelennek meg különböző szellemek vagy kísértetek a színpadon. Egy történeti kitekintés (antik görög színház, Nó-színház, Shakespeare, Ibsen) után elsősorban a kortárs színház „szellemjárásait” nézzük: korábbi művek átírásait, ismert témák újrafeldolgozásait, szereplők és történetek kísérteties visszatérését (pl. Heiner Müller, Caryl Churchill, Elfriede Jelinek darabjaiban) és a színpadi újrahaznosítás jelenségét (pl. a Wooster Group, Mozgó Ház Társulás, Gob Squad előadásaiiban). Ebből következően a színházi emlékezet (a színház mint „emlékgépezet”) kérdését is kutatjuk. Az órákon elemzett darabok és előadások listáját az első órákon közösen állítjuk össze.

Szakirodalom :

Carlson, Marvin: *The Haunted Stage: Theatre as a Memory Machine* (Ann Arbor: University of Michigan Press, 2003).

Luckhurst, Mary - Morin, Emilie: *Theatre and Ghosts. Materiality, Performance and Modernity*, Palgrave, 2014.

Carlson, Marvin: *A színpadtól a színpadig*, Americana eBooks, Szeged, 2011.

Derrida, Jacques: *Az archívum kínzó vágya*, Kijarat, Budapest, 2008.

Derrida, Jacques: *Marx kísértetei*, Jelenkor, Pécs, 1995.

Fischer, Mark: *Ghosts of my life. Writings on depression, hauntology and lost futures*. Zero Books, 2014.

BMA-ESZD-370.MG Pintér Tibor: A művészetek gyűrűje: a művészetfelfogás változó rendszerei

K, 2ó Időpont: csütörtök 12.30-14.00 MUK 39.

A művészeti ágakra sokan ma is így gondolnak: költészet, festészet, építészet, szobrászat, zene. Miért maradnak ki ebből olyan művészetek, mint a tánc vagy a díszkertészet? Volt-e olyan korszak, amikor benne voltak? Egyáltalán volt-e, és ha igen, mikor egységes rendszere a művészetfelfogásnak? Mindezen kérdések megválaszolásához még tovább kell kérdeznünk: mit értünk koronként művészet (tekhné, ars) alatt? Kortárs tendenciákat faggatva: vaon művészet-e a slam poetry, a street art, a graffiti vagy a rap?

A művészetek rendszerezése, azaz, hogy mit mikor tekintettek művészetnek, az esztétikatörténet egyik alapvető kérdésköre. Ha a mai művészeti szcénát tekintjük, akkor kaotikus helyzetet látunk, ha a kérdés történetiségét igyekszünk végigkövetni, akkor letisztultabb fogalmakhoz juthatunk el. A félévet egy nagy hatású szöveg, Paul Oskar Kristeller *A művészetek modern rendszere* című terjedelmes tanulmánya köré szervezzük, majd azt vizsgáljuk, hogy e rendszer hogyan bomlott fel a különböző 19-20. századi művészeti törekvések során. A cél az, hogy a jelenkori művészeti helyzetet éppen az előzmények vizsgálata által tisztábban átlássuk.

BMA-ESZD-371.PRH Nemes Z. Márió: Posthistoire, retrománia, hantológia

GY, 2ó Időpont: csütörtök 16.00-17.30 MUK 251.

A kurzuson olyan kurrens kultúraelméleti és esztétikai elméletekkel foglalkozunk, melyek a (poszt)modernitás történeti és időfilozófiai aspektusait próbálják újragondolni. Ennek során kiemelt jelentősége lesz az úgynevezett vége-diskurzusoknak, azoknak a finalista elképzeléseknek, melyek valamiféle történelemfilozófiai bevezetés felől próbálják megérteni a jelent. A modernitás utópia-hajszolásának elhitteltelenedése számos teoretikus terhet rakott a kortárs gondolkodásra, hiszen az elveszett jövőök traumatapasztalata a befagyott jelen sztázisállapotához és a „retrotópiák” (Zygmunt Bauman) iránti nosztalgia-járványhoz vezetett. A kurzus során meg fogunk ismerkedni a (pop)kultúra jövőtlen kísértetvilágának „hantológiájával” (Mark Fisher), illetve a jövő (újra)kitalálásában érdekelt neofuturista elképzelésekkel egyaránt. Mindez a kulturális-művészeti termelés visszahajlása – a „retrománia” – szempontjából válik esztétikailag relevánssá, ezért olyan régi-új fogalmakkal bővítjük majd módszertani szótárunkat, mint a „remake”, „retro” vagy a „reboot”.

BMA-ESZD-410.MÚZ György Péter: Szakkollégium: A múzeum és fogalmi

K, 2ó Időpont: szerda 9.00-10.30 MUK 40.

BMA-ESZD-410.SZGY Darida Veronika: Szakkollégium - Szakmai gyakorlat

GY, 2ó Időpont: szerda 12.30-14.00 MUK 44.